ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ι. ΒΟΥΡΒΕΡΗ
Τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας

ERICH BURCK ΚΑΙ HANS DILLER [1]

Ὀρθῶς ὁ Πανεπιστημιακὸς ἡμῶν νόμος ὁρίζει, ὅτι ὁ ὑψηλὸς τίτλος τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος ἀπονέμεται εἰς πρόσωπα, ὄχι μόνον διακριθέντα εἰς τὴν εἰδικὴν ἐπιστήμην, τὴν ὁποίαν θεραπεύουν, ἀλλὰ καὶ φιλικῶς διακείμενα καὶ ἐμπράκτως ἐκδηλώσαντα τὴν φιλίαν των πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Διότι ἔρως τῆς ἐπιστήμης, δημιουργικὸς εὑρώστων γεννημάτων αὐτῆς καὶ φιλία πρὸς τὸν ποιητὴν Λόγον εἶναι συνηρτημένα μὲ φιλίαν πρὸς τὴν Μητέρα καὶ γεννήτριαν τοῦ Λόγου Ἑλλάδα.

Εἰς τὴν νομικὴν καὶ οὐσιαστικὴν ταύτην ἀπαίτησιν στοιχοῦσα ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολή, ἀπεφάσισε, κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν τοῦ παρελθόντος ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους, ὅπως ἀπονείμῃ τὸν τίτλον τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος αὐτῆς εἰς δύο διακεκριμένους κλασσικοὺς φιλολόγους καὶ ἐνθέρμους φιλέλληνας, τοὺς καθηγητὰς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κιέλου κ. Erich Burck καὶ κ. Hans Diller, ἔδωκε δὲ εἰς ἐμὲ τὴν ἐντολὴν νὰ εἴπω τὸν προσήκοντα ἔπαινον τῶν τιμωμένων σήμερον ξένων κυρίων Συναδέλφων καὶ ἀγαπητῶν φίλων, προβάλλων ἐν γενικαῖς γραμμαῖς σκιαγραφίαν τοῦ ἔργου καὶ τῆς προσωπικότητος αὐτῶν ἐντὸς τῶν διατεθειμένων μοι χρονικῶν ὁρίων, ἤτοι τῶν 25 πρώτων λεπτῶν τῆς κλεψύδρας. Ἴσης δὲ περίπου διαρκείας θὰ εἶναι καὶ ἑκάτερος τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους θὰ ἀκούσωμεν ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τοὺς ἀξιοτίμους ἐπιτίμους διδάκτορας, μετὰ τὸ τελετουργικὸν μέρος τῆς ἀναγορεύσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ κυρίου Κοσμήτορος τῆς Σχολῆς [2].

***

Κοινὸν γνώρισμα ἀμφοτέρων τῶν σήμερον ἀναγορευομένων ἐπιτίμων διδακτόρων τῆς Σχολῆς μας, γνώρισμα διὰ τὸ ὁποῖον — ἂς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ εἴπω — ἔχω ἰδιαιτέραν προσωπικὴν εὐαισθησίαν, εἶναι τὸ ὅτι καὶ οἱ δύο ἔμειναν πιστοὶ καὶ συνεχίζουν σθεναρῶς καὶ εὐκλεῶς τὴν ἐπιστημονικὴν παράδοσιν τῆς παλαιφάτου Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Κιέλου, τῆς ὁποίας παραδόσεως κορυφαῖοι φορεῖς ἐγένοντο οἱ προκάτοχοι αὐτῶν ἔνδοξοι φιλόλογοι καὶ ἀείμνηστοι διδάσκαλοί μου Felix Jacoby καὶ Werner Jaeger. Τὸ πνεῦμα, τὸ ἐπιστημονικὸν ἦθος καὶ τὸ φιλολογικὸν φρόνημα τῆς Σχολῆς τοῦ Κιέλου ἐξέθρεψεν ἡ ἀδέλφωσις τῆς ὑπὸ τοῦ Felix Jacoby ἐκπροσωπουμένης εὐρώστου γλωσσομαθείας καὶ ἀρχαιομαθείας, τῆς φιλολογικῆς «ἱστο-

---

1. Εἰσήγησις περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως τῶν κ.κ. E. Burck καὶ H. Diller κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ἀνακηρύξεως εἰς ἐπιτίμους διδάκτορας τὴν 3ην Ἀπριλίου 1968.

2. Οἱ τιμώμενοι ὡμίλησαν μὲ τὰ ἑξῆς θέματα: Ὁ κ. Burck: Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐννοίας Otium εἰς τὴν ἀρχαίαν Ρώμην. Ὁ κ. Diller: Δυνατότητες ὑποκειμενικῶν ἀποφάνσεων εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν λυρικὴν ποίησιν τῶν Ἑλλήνων.

ρίης », ἐν ἰωνικῇ ἐννοίᾳ, καὶ φιλολογικῆς ὀρθοδοξίας τῆς παραδόσεως μετὰ τῆς ἐπτερωμένης φιλοσόφου ἀνθρωπιστικῆς φιλολογίας τοῦ Werner Jaeger. Τοῦ αὐτοῦ πνεύματος τρόφιμος, καίπερ οὐχὶ τυπικῶς μαθητεύσας εἰς τὴν Σχολὴν ταύτην καὶ ὁ ἔχων τὴν τιμὴν νὰ Σᾶς ὁμιλῇ σήμερον, αἰσθάνεται ἑαυτὸν συνόντα καὶ ἑταῖρον τῆς πνευματικῆς κοινότητος, εἰς τὸ κέντρον τῆς ὁποίας ἵστανται σήμερον οἱ τιμώμενοι φιλόλογοι, τὰ κλασσικὰ μὲν γράμματα ἀμφότεροι θεραπεύοντες, εἰδικώτερον ὅμως ὁ μὲν κύριος Hans Diller τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ὁ δὲ κύριος Erich Burck τὴν λατινικὴν φιλολογίαν.

Τὸ δεύτερον κοινὸν γνώρισμα τῶν σήμερον τιμωμένων διαπρεπῶν ἐπιστημόνων εἶναι τὸ γνήσιον διδασκαλικὸν καὶ παιδαγωγικὸν ἦθός των, ἡ πατρικὴ ἀγάπη των πρὸς τοὺς μαθητάς των καὶ ἡ μὴ φειδομένη χρόνου καὶ κόπων διακαὴς καὶ διαρκὴς φροντὶς καὶ μέριμνα αὐτῶν πρὸς δημιουργίαν νέων ἐρευνητῶν καὶ συνεχιστῶν τῆς ἱερᾶς διακονίας εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην καὶ τὰ Studia Humaniora. Τῆς πνευματικῆς ταύτης κηδεμονίας καὶ στοργῆς τὰ ἀγαθὰ ἐγεύθησαν ἤδη καὶ 3 νέοι ἐξαίρετοι τρόφιμοι τῆς Σχολῆς μας [1], κατακτήσαντες τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας τῆς Σχολῆς τοῦ Κιέλου, ἐπὶ τῇ βάσει ἀξίων λόγου ἐναισίμων διατριβῶν των, καὶ τέταρτος δὲ πτυχιοῦχος τῆς Σχολῆς μας [2] βαίνει ἤδη ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν τριῶν πρώτων. Οὕτω δύο φιλολογικῶν γενεῶν δεσμοὶ συνέπηξαν καὶ ἐστερέωσαν μίαν πνευματικὴν γέφυραν μεταξὺ τῶν Φιλοσοφικῶν Σχολῶν Κιέλου καὶ Ἀθηνῶν, κοινὴ δὲ ἑκατέρωθεν ἐπιθυμία ἐλαύνει ὅλους τοὺς ἐπὶ τῆς γεφύρας ταύτης ὁδεύοντας ἐκπροσώπους τῶν δύο γενεῶν, ὅπως συνεχίσουν τὴν παράδοσιν τῆς πνευματικῆς συγγενείας τῶν κλασσικῶν φιλολόγων καὶ τῆς θεραπείας τῶν αἰωνίων ἑλληνικῶν ἀξιῶν, ἥτις εἶναι κοινὸν γνώρισμα τῶν τε Φιλελλήνων καὶ τῶν Ἑλλήνων.

***

Ἀπὸ τῶν γενικῶν τούτων χαρακτήρων τῶν τιμωμένων φιλολόγων ἀφορμηθείς, χωρῶ ἤδη εἰς τὰ καθ' ἕκαστον τοῦ ἔργου καὶ τῶν προσωπικοτήτων αὐτῶν, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ πρεσβυτέρου αὐτῶν, προπρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κιέλου, κυρίου Erich Burck, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπιτραπήτω μοι νὰ ἀπευθύνω πρῶτον εἰς λίαν γνώριμον εἰς αὐτὸν γλῶσσαν φιλικὴν χαιρετιστήριον προσφώνησιν.

Summo honori et summo gaudio mihi est, nostrum collegam venerandum Ericum Burck, Professorem Universitatis Christianae Albertinae Chiloniensis, mandatu Rectoris Magnifici nostrae Universitatis et rogatu Decani Ordinis professorum philosophiae, necnon meo ipsius nomine, in hoc concilio illustrissimo sincere salutare et laetissimo animo inter nos excipere.

Nos omnes collegae tui gaudemus te, collega amicissime, ex septentrionibus patriae tuae a litore maris Baltici in urbem nostram venisse, ut jura et privilegia doctoris philosophiae, honoris causa tibi delata, hic hodierno die acciperes. Quo honore, ideo nobis dignus videris, quod non minus permultis quaestionibus de poetis et scriptoribus antiquis compositis eximiam scientiam et doctrinam praebuisti quam permultos homines tuis scriptis, interpretationibus, oratiunculis ad studium linguarum et culturae antiquitatis excitavisti atque incendisti.

---

1. Ὁ κ. Ἀθανάσιος Καμπύλης, ὁ κ. Ἀριστόξενος Σκιαδᾶς καὶ ἡ κ. Ἀγγελικὴ Στασινοπούλου - Σκιαδᾶ.

2. Ὁ κ. Ἀνάργυρος Ἀναστασίου.

Haud ignoro, te et tuum doctissimum collegam Hans Diller ex imo corde observare et cum piis votis persequi, quomodo nos philologi Graeci studia humaniora, in scriptis et moribus antiquorum Graecorum condita, colere et fovere studeamus, ne nostra aetate, nimium, ut credo, ratione et successu rerum technicarum formata, virtutes vere humanae, praesertim in pueris puellisque educandis, deminuantur vel etiam prorsus evanescant.

Ὁ καθηγητὴς κ. Erich Burck, νῦν προπρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κιέλου, γεννηθεὶς τὸ 1901 ἐν Grimma τῆς Σαξωνίας καὶ ἐκεῖ τυχὼν τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως, ἐσπούδασε κλασσικὴν φιλολογίαν καὶ ἱστορίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Λιψίας, ὅπου ἔσχε διδασκάλους τοὺς διαπρεπεῖς φιλολόγους Erich Bethe καὶ Alfred Körte, ἰδίᾳ δὲ τὸν κορυφαῖον λατινιστὴν Richard Heinze, ἐκδότην τῆς κλασσικῆς ἑρμηνευτικῆς ἐκδόσεως τῶν ᾠδῶν καὶ ἐπῳδῶν τοῦ Ὁρατίου, τὸ πρῶτον συνταχθείσης ὑπὸ τοῦ Adolf Kiessling. Νέαν ἔκδοσιν τοῦ λαμπροῦ τούτου ἔργου ἐπεμελήθη ὁ τιμώμενος σήμερον καθηγητὴς κ. Erich Burck κατὰ τὰ ἔτη 1955 - 1957, συμπληρώσας καὶ συγχρονίσας αὐτὴν διὰ πλουσίων ἐπιλεγομένων καὶ βιβλιογραφικῶν προσθηκῶν. Παρὰ τῷ Heinze μαθητεύων, ἔγραψεν ὁ κ. Burck τὴν ἐναίσιμον διατριβήν του περὶ τοῦ ὕφους τῶν « Γεωργικῶν » τοῦ Βεργιλίου. Ἑτέρα ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ Burck ἀναφέρεται εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν « Γεωργικῶν », δημοσιευθεῖσα εἰς τὸ περιοδικὸν « Hermes » τὸ 1929. Πρὸ τῆς εἰσόδου του εἰς τὸ ἀκαδημαϊκὸν στάδιον ὁ κ. Burck ὑπηρέτησεν ἐπὶ ἓν ἔτος εἰς τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν, μὲ τὴν ὁποίαν καὶ διατηρεῖ ἔκτοτε ζωηροὺς δεσμούς, ὄχι μόνον ὡς συνειδητὸς γνώστης καὶ εὔγλωττος κήρυξ τῆς παιδευτικῆς ἀποστολῆς τῶν ἀνθρωπιστικῶν γυμνασίων, ἀλλὰ καὶ ὡς κύριος παράγων τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων τῶν λειτουργῶν τῆς μέσης παιδείας καὶ ἐπὶ μακρὸν ἡγέτης τῆς ὁμοσπονδίας των, διακριθεὶς ἰδίᾳ ὡς πρόεδρος ἐπὶ τετραετίαν τοῦ Deutscher Altphilologenverband ἀπὸ τῆς ἐπανιδρύσεώς του τὸ 1952 μέχρι τοῦ 1956. Καὶ σήμερον δὲ μετέχει τῆς διοικήσεως τῆς Ὁμοσπονδίας ὡς ἀντιπρόεδρος αὐτῆς.

Ὁ κ. Burck, ὀνομασθεὶς ἤδη τὸ 1932 ὑφηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Münster ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διατριβῆς του περὶ τῆς ἀφηγηματικῆς τέχνης τοῦ Τίτου Λιβίου, ἐσυνέχισε καὶ βραδύτερον τὰς ἐρεύνας του εἰς τὸ ἔργον τοῦ Λιβίου, τοῦ ὁποίου ἀνεδείχθη ἔξοχος κειμενοδίφης καὶ ἑρμηνευτὴς καὶ ἐκδότης ἐκλογῶν ἐκ τῆς 1ης καὶ 3ης δεκάδος τοῦ ἔργου του μετὰ σχολίων. Δύο μεγάλων φιλολόγων διάδοχος ἐγένετο ὁ καθηγητὴς Burck, τοῦ ἀλησμονήτου διδασκάλου μας Eduard Norden ὡς ἔκτακτος καθηγητὴς εἰς τὸ Βερολῖνον, ἐπὶ βραχὺ διάστημα, καὶ τὸ 1935 τοῦ πολλοῦ Felix Jacoby ὡς τακτικὸς καθηγητὴς εἰς τὸ Κίελον, ἔνθα καὶ ὑπηρετεῖ καὶ διδάσκει μέχρι σήμερον. Δὶς ἐν Κιέλῳ ἐπρυτάνευσεν ὁ κ. Burck, τὸ πρῶτον μὲν ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμον, ὅτε καὶ προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας πρὸς ἀναστήλωσιν τῶν ἐρειπίων τῶν ἐκ τῶν βομβαρδισμῶν καταστραφέντων κτηρίων καὶ σπουδαστηρίων τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κιέλου, τὸ δεύτερον δὲ κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1961 - 1962, σχεδὸν διὰ παμψηφίας ἐκλεγείς. Ἡ εἰς πολλὰ καὶ ἐκτὸς τῆς πρυτανείας διοικητικὰ ἔργα ἀνάρρησις τοῦ κ. Burck ὀφείλεται εἰς καθολικὴν ἀναγνώρισιν τῶν ἐξόχων ὀργανωτικῶν καὶ συνεργατικῶν ἰδιοτήτων του. Διότι ὁ τιμώμενος εἶναι, ἵνα καθ' Ὅμηρον εἴπω, τὸ συναμφότερον : καὶ « λόγων ρητὴρ » δεινὸς καὶ « ἔργων πρηκτὴρ » γενναῖος. Εἰργάσθη μετὰ τὸν πόλεμον, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, πρὸς ἀνασύνδεσιν τῆς πνευματικῆς Γερμανίας μὲ τὸ ἐξωτερικόν, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1952 κ.ἑ. ἰδίᾳ μὲ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, τελευταίως δὲ διὰ τὴν σύσφιγξιν τῶν σχέσεων μὲ τὰ Ἀγγλικὰ Πανεπιστήμια καὶ τὰ τῶν Σκανδιναβικῶν χωρῶν.

Ὁ κ. Burck εἶναι συνεκδότης τοῦ ἐγκρίτου κριτικοῦ περιοδικοῦ « Gnomon »,

ἱδρυτὴς δὲ καὶ ἐκδότης, μετὰ τοῦ ἑτέρου τῶν τιμωμένων σήμερον, συναδέλφου του κ. Diller, τῆς σειρᾶς μονογραφιῶν « Zetemata », ἀριθμούσης μέχρι σήμερον ἐκδόσεις 32 ἀξιολόγων μονογραφιῶν. Ἐπεμελήθη τὴν ἐπανέκδοσιν ἐκλογῆς ἐργασιῶν τοῦ Heinze ὑπὸ τὸν τίτλον « Vom Geist des Römertums » καὶ ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν ἀείμνηστον συνάδελφόν του Richard Harder ἐξέδωκε σειρὰν φιλολογικῶν ἐργασιῶν : Kieler Arbeiten zur Klassischen Philologie 1939 κ.ἑ., διακοπεῖσαν λόγῳ τοῦ πολέμου.

Τὸ προσωπικὸν ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ καθηγητοῦ Burck ἐκτείνεται, καθ' ἃ καὶ ὑπεδηλώθη ἤδη, εἰς τέσσαρας περιοχὰς τῆς κλασσικῆς ἀρχαιογνωσίας : τὸ ρωμαϊκὸν ἔπος, τὴν ρωμαϊκὴν ἐλεγείαν, τοὺς Ρωμαίους ἱστορικοὺς καὶ τὴν ἑλληνικὴν (Μενάνδρειον) καὶ ρωμαϊκὴν κωμῳδίαν. Κατὰ τὴν πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου περίοδον κεντρικὸς ἄξων τῆς ἐρευνητικῆς ἐργασίας τοῦ καθηγητοῦ Burck εἰς τὰ ἔργα τῆς πρωΐμου ἰδίως λατινικῆς γραμματείας, ἥτις ἕως τότε κατὰ τὸ πλεῖστον ἡρμηνεύετο καὶ ἐκρίνετο, θεωρουμένη ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν κυρίως προτύπων της, κεντρικὸς ἄξων, λέγω, τῆς ἐρευνητικῆς τάσεως τοῦ καθηγητοῦ Burck ἦτο ἡ ἀναζήτησις καὶ διερεύνησις τῶν εἰς τὰ ρωμαϊκὰ ἔργα καθαρῶς ρωμαϊκῶν ἀπόψεων, στοιχείων καὶ ἀξιῶν, τὰς ὁποίας διεμόρφωσεν ἡ ἀτομικὴ οὐσία καὶ φύσις τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ καὶ βίου καὶ ἡ διακρίβωσις καὶ ἑρμηνεία τῆς συγχωνεύσεως τοῦ ἰδιαιτέρου τούτου ρωμαϊκοῦ πνεύματος μὲ τὰς ἑλληνικὰς ἀξίας καὶ τὰ ἑλληνικὰ μοτίβα τῆς τε κλασσικῆς περιόδου καὶ τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων. Ἀπὸ τὸν κύκλον τοῦτον τῶν ἐρευνῶν του ἔχει ληφθῆ καὶ τὸ θέμα τῆς σημερινῆς ὁμιλίας του περὶ τῆς ἐννοίας « Otium ».

Κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον ὁ καθηγητὴς Burck ἐστράφη καὶ πρὸς τὴν ρωμαϊκὴν ποίησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, τὸν Λουκανόν, τὸν Βαλέριον Φλάκκον καὶ τὸν Στάτιον, ἐκ δὲ τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης ἐνασχολήσεως προῆλθον ἱκαναὶ καὶ λόγου ἄξιαι ἐργασίαι καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τῶν μαθητῶν του.

Ὁ καθηγητὴς Burck πιστεύει εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς πνευματικῆς συνεργασίας τῶν λαῶν διὰ τῆς στενῆς συνεργασίας τῶν ὑπευθύνων Πανεπιστημίων πρὸς ἄλληλα καὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ τόνωσιν ἑνὸς γνησίως ἑλληνοκεντρικοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος μὲ ἀνανεωμένην τὴν ρίζωσίν του εἰς τὴν ἀθάνατον ἑλληνορωμαϊκὴν ἀρχαιότητα.

***

Τοῦ ἑτέρου ἐκ τῶν τιμωμένων σήμερον καθηγητῶν διαπρεποῦς ἑλληνιστοῦ κ. Hans Diller ἡ πνευματικὴ παρουσία εἰς τὴν σύγχρονον γερμανικὴν καὶ εὐρωπαϊκὴν πνευματικὴν ζωὴν γίνεται ποικιλοτρόπως αἰσθητή. Ἰδιαζόντως δὲ καὶ μετὰ χαρᾶς αἰσθητὴ εἶναι σήμερον ἡ ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν παρουσία τοῦ ἐξαιρέτου συναδέλφου, πρὸς τὸν ὁποῖον παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἀπευθύνω βραχὺν ἐν γνωρίμῳ ἑλληνικῷ λόγῳ χαιρετισμόν :

Ἄσμενοι ὁρῶμέν Σε, φίλε Diller, ἑταῖρε καὶ ἐν τοῖς ἀρίστοις ὁμότεχνε, καταλιπόντα τὰς ἐν Κιέλῳ διατριβάς, Ἀθήναζε τανῦν τὸ δεύτερον ἀφικόμενον, ἔτος τουτὶ τέταρτον, ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον ἡμῖν ἐπεδήμησας, ἐξ ἀπροσδοκήτου τότε ἐλθών. Νῦν μέντοι, μεγάλῃ καὶ εὐφροσύνῳ τῇ προσδοκίᾳ Σε ὑποδεχόμενοι, οὐ μόνον ὡς συμφιλόλογον καὶ ἐν πνεύματι συναθλητὴν ἐκ μέσης καρδίας χαιρετίζομεν, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀθήνησι Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ἐπίτιμον διδάκτορα προσαγορεύοντες, φίλοι φίλον κατασπαζόμεθα, εὐχόμεθα δέ, Σοὶ μὲν καὶ τοῖς Σοῖς ἀεὶ ἐρρῶσθαι καὶ χαίρειν, Σὲ δ' ἥδεσθαι, εὖ τε ἀεὶ ἀκούοντα καὶ τιμαῖς τοῖς φιλολόγοις ἀνδράσι προσηκούσαις ἐπαξίως τιμώμενον.

Ὁ ἑλληνιστὴς τοῦ Κιέλου Hans Diller, ἀπὸ τοῦ 1952 τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκα-

δημίας τοῦ Mainz, ἐγεννήθη τὸ 1905 ἐν Worms τῆς Ρηνανίας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1910 λόγῳ μετοικεσίας διέμεινεν εἰς τὸ Ἀμβοῦργον, ὅπου καὶ ἔλαβε τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν. Ἐσπούδασε κλασσικὴν φιλολογίαν καὶ ἱστορίαν εἰς τὰ Πανεπιστήμια τοῦ Ἀμβούργου, τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Φλωρεντίας. Μεταξὺ τῶν διδασκάλων του εὐγνωμόνως μνημονεύει τὸν Friedrich Klingner, τὸν Ernst Kapp καὶ τὸν Bruno Snell. Ὑφηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1932 εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Λιψίας καὶ τοῦ Ἀμβούργου, ἔκτακτος καθηγητὴς εἰς τὸ Rostock καὶ ἀπὸ τοῦ 1942 τακτικὸς καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Κιέλου, ὑπηρετεῖ ἔκτοτε εἰς τὸ Κίελον, πιστὸς εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Σχολῆς του καὶ μὴ δεχθείς, οὔτε αὐτὸς οὔτε ὁ συνάδελφός του κ. Burck, ἐπανειλημμένας μετακλήσεις εἰς ἄλλα Πανεπιστήμια. Εἶναι συνεκδότης τοῦ γνωστοῦ περιοδικοῦ « Hermes » καὶ τῆς σειρᾶς μονογραφιῶν « Zetemata », τῆς δευτέρας μετὰ τοῦ συναδέλφου του κ. Burck. Τὸ 1958 καὶ τὸ 1961 μετέσχε τῶν ἐν τῷ ἱδρύματι Hardt παρὰ τὴν Γενεύην συζητήσεων περὶ Εὐριπίδου καὶ τοῦ θέματος « Ἕλληνες καὶ βάρβαροι » καὶ εἰς πολλὰς προσκλήσεις ἀνταπεκρίθη, ἐναμίλλως πρὸς τὸν συνάδελφόν του κ. Burck, ὅπως δώσῃ διαλέξεις εἰς Πανεπιστήμια καὶ φιλολογικὰς Ἑταιρείας τοῦ ἐξωτερικοῦ. Προεδρεύει τῆς Universitätsgesellschaft τοῦ Κιέλου, ἥτις ὀργανώνει μαθήματα καὶ διαλέξεις δι' εὐρύτερον Κοινόν, ἡ δὲ προσπάθειά του αὕτη τιμᾶται ἐξ ἴσου ἐν Γερμανίᾳ μὲ τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον του. Διότι πρὸ πολλοῦ, ὡς γνωστόν, ἔχει ὑπερβληθῆ εἰς τὰς προηγμένας χώρας ἡ μαστίζουσα τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας ἀντίληψις ἑνὸς πνευματικοῦ νεοπλουτισμοῦ, καθ' ἣν ἡ ὑψηλὴ ἐπιστημονικὴ στάθμη, δι' ἣν ἀπό τινος πολλὰ καὶ παρ' ἡμῖν λέγονται καὶ δαπανῶνται, εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ θεῖον ἔργον τῆς γνησίας λαϊκῆς παιδείας.

Τὸ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Hans Diller ἀναφέρεται εἰς ποικίλας 4 κυρίως περιοχάς: τὸν Ἱπποκράτην καὶ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἰατρικὴν γραμματείαν, τῆς ὁποίας ὁ κ. Diller εἶναι ἔξοχος γνώστης καὶ μύστης, τὸν Ἡσίοδον, τὴν φιλοσοφίαν τῶν προσωκρατικῶν καὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν ἀττικὴν τραγῳδίαν. Ὁ τιμώμενος ξένος ἐπελήφθη σπουδαιοτάτων προβλημάτων τῶν περιοχῶν τούτων τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης καὶ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν ἐφώτισε μὲ τὴν διεισδυτικότητα καὶ ὀξύνοιαν τῆς φιλολογικῆς του σκέψεως καὶ ἑρμηνευτικῆς ἱκανότητος. Τὸ πρόβλημα τῆς χειρογράφου παραδόσεως τοῦ ἔργου « περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων », ἑνὸς τῶν σπουδαιοτέρων ἔργων τοῦ « Corpus Hippocraticum », ὁ Diller προσπαθεῖ νὰ διαλευκάνῃ ἤδη διὰ τῆς ἐναισίμου διατριβῆς του (1932), διὰ δὲ τῆς ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ ἐργασίας του προβλήματα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς γραμματολογικῆς κατατάξεως τοῦ αὐτοῦ ἔργου. Ὁ Diller ἀνάγει τὸ ἐν λόγῳ ἔργον εἰς τὴν ἰωνικὴν - προσωκρατικὴν ἐποχὴν τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως, διακρίνει δὲ εἰς αὐτὸ δύο αὐτοτελῆ καὶ ἀνεξάρτητα ἀλλήλων μέρη, ὑπὸ δύο διαφόρων συγγραφέων γραφέντα, ὧν οὐδέτερος ἦτο κατὰ τὸν Diller ὁ Ἱπποκράτης. Ἐν τούτοις ὁ Diller ἀνευρίσκει συγγένειαν μεταξὺ τῶν δύο μερῶν, τὰ ὁποῖα θέτουν ὅμοια προβλήματα. Ὁ τιμώμενος ἑλληνιστὴς συνδέει τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Corpus Hippocraticum πρὸς τὴν ὅλην « αἰτιολογικὴν » καλουμένην γραμματείαν τῶν Ἑλλήνων, διανοίγει δὲ διὰ τῶν ἐρευνῶν του τούτων νέας τρίβους εἰς τὴν μελέτην τῶν μνημείων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἰατρικῆς. Δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι σήμερον τὸ πρόβλημα « Ἱπποκράτης » εἶναι πρόβλημα Diller, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὴν λύσιν του ἀφιερώθησαν ὄχι μόνον τοῦ ἰδίου καθηγητοῦ ἱκαναὶ ἐν συνεχείᾳ ἐργασίαι, ἀλλὰ καὶ τῶν μαθητῶν του πολλαὶ διδακτορικαὶ διατριβαί. Ὁ Diller ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμον, τὸ 1946, ἵδρυσε μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Snell ἐν Ἀμβούργῳ Ἀρχεῖον λεξικοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ νέου « Thesaurus Linguae Graecae ». Ἐξ ἄλλου, ὡς μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Mainz, ὁ τιμώμενος καθηγητὴς συνετέλεσεν εἰς τὴν συγκρότησιν ἐπιτροπῆς ἐξ

ἀκαδημαϊκῶν, ἐχούσης ἔργον τὴν ἔρευναν βασικῶν ἐννοιῶν τῶν συγγραμμάτων τοῦ « Corpus Hippocraticum ».

Ἀπὸ τὴν ἐνασχόλησιν τοῦ κ. Diller μὲ τὴν ἀρχαίαν ἰατρικὴν γραμματείαν ἐξετράφη τὸ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον του διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων. Θεμελιώδης ἐν τῷ προκειμένῳ εἶναι ἡ ἐργασία του ὑπὸ τὸν ἑλληνικὸν τίτλον: « ὄψις ἀδήλων τὰ φαινόμενα » (περιοδ. « Hermes », 1932). Δι' αὐτῆς ἐρευνᾶται ἡ διαμόρφωσις τῆς « ἀναλογίας » ὡς τρόπου σκέψεως εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην, ἐρευνᾶται ἡ μέθοδος, καθ' ἣν ἐκ τῶν φαινομένων ἀναλογικῶς γνωρίζομεν τὰ ἄδηλα.

Μετὰ τὸν πόλεμον, ὁ καθηγητὴς Diller ἐστράφη πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τραγῳδίαν. Ὁ Diller, χωρῶν πέραν τῆς ὀρθῆς ἀντιλήψεως τοῦ Schadewaldt περὶ τῆς τραγῳδίας ὡς ποιητικῆς μετουσιώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πάσχειν καὶ τοῦ πόνου τοῦ ἀνθρώπου, θεωρεῖ ὡς χαρακτηριστικὸν διὰ τὸ δρᾶμα τοῦ Σοφοκλέους τὸ θέμα τῆς « γνώσεως » καὶ δὴ καὶ τῆς ἀτελοῦς ἀνθρωπίνης γνώσεως ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὴν τελείαν θείαν γνῶσιν. Ἡ αὐτοσυνείδησις τῶν τραγικῶν ἡρώων τοῦ Σοφοκλέους καὶ ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀνθρώπινος χαρακτὴρ τῆς τραγῳδίας του φωτίζονται διὰ προσφυῶν καὶ πρωτοτύπων παρατηρήσεων τοῦ φιλολόγου τούτου, χαίρω δέ, ὅτι ἡ ἀνθρωπιστικὴ ἑρμηνεία τῆς ἀρχαίας τραγῳδίας, τὴν ὁποίαν παρ' ἡμῖν εἰσάγει ἡ κατ' αὐτὰς κυκλοφορηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὁμιλοῦντος ἑρμηνεία τοῦ « Φιλοκτήτου » τοῦ Σοφοκλέους [1], εὑρίσκει εἰς τὸ ἔργον τοῦ Diller εὐτυχῆ μεθοδολογικὴν συνάντησιν ἀπόψεων, ἀποτελοῦσα ἅμα καὶ ἔμπρακτον αὐτῆς βεβαίωσιν καὶ ἐπικύρωσιν.

***

Ἂς ἐπιτραπῇ εἰς τὸν ὁμιλοῦντα νὰ κλείσῃ τὴν γενικὴν αὐτὴν σκιαγραφίαν τῶν τιμωμένων μὲ λόγους ὑπαγορευομένους ἀπὸ τὸν πομπὸν τῆς ἑλληνικῆς καρδίας, ὁ ὁποῖος ἐδῶ εἰς τὸν τόπον μας λειτουργεῖ αὐτομάτως, ὅταν Ἕλληνες ἔχουν ἀπέναντί των καὶ ὑποδέχωνται φιλέλληνας.

Κύριοι ἐπίτιμοι διδάκτορες, κυρίαι καὶ κύριοι,

Ἡ λέξις « φιλέλλην », ἡ κεντρίζουσα εὐγνώμονα πλευρὰν τῆς ἐθνικῆς εὐαισθησίας τῶν Νεωτέρων Ἑλλήνων, εἶναι λέξις ἔχουσα ἱστορίαν τοὐλάχιστον δύο χιλιάδων πεντακοσίων ἐτῶν. Μὲ τὴν λέξιν αὐτήν, ἐκ τῶν πρώτων, καθόσον γνωρίζω, ὁ Ἡρόδοτος (Β', 17) χαρακτηρίζει τὸν Ἄμασιν, τὸν Αἰγύπτιον βασιλέα, δι' ὅσα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἔπραξεν. Ἀργότερα ὁ Ρωμαῖος Ἀντώνιος, καθ' ἃ μαρτυρεῖ ὁ Πλούταρχος (Ἀντων. 23, 2), « φιλέλλην ἀκούων ἔχαιρεν, ἔτι δὲ μᾶλλον φιλαθήναιος προσαγορευόμενος ». Καὶ ἐπιφανεῖς Ἕλληνες: ὁ Εὐαγόρας τῆς Κύπρου, ὁ Ἰάσων τῶν Φερῶν, ὁ Ἀθηναῖος Κίμων, ὁ Σπαρτιάτης Ἀγησίλαος ὠνομάσθησαν φιλέλληνες. Ὁ Πλάτων, ὁ Ἰσοκράτης καὶ ὁ Ξενοφῶν θέλουν ὄχι μόνον τοὺς ξένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἕλληνας, φιλέλληνας. Σήμερον, ὅτε οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης συμπηγνύουν οἰκονομικὰς καὶ ἄλλας κοινότητας, μὲ συνδετικὴν ὕλην κοινὰ συμφέροντα τῶν ἐθνικῶν οἰκονομιῶν των, ἂς μὴ λησμονῆται, ὅτι, παρὰ τοὺς οἰκονομικοὺς καὶ χρησιμοθηρικοὺς τούτους δεσμούς, ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ἀφανέστεροι ἴσως, ἀλλὰ μονιμώτεροι πάντως δεσμοί, οἱ βαθείας ἱστορικῆς ριζώσεως εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν Εὐρωπαίων δεσμοὶ τῆς

---

1. Κωνστ. Ι. Βουρβέρη, Σοφοκλέους Φιλοκτήτης. Ἀνθρωπιστικὴ ἑρμηνεία τῆς τραγῳδίας. (Δημοσιεύματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἑταιρείας. Σειρὰ δευτέρα: Μελέται καὶ ἔρευναι, ἀριθμ. 1), Ἀθῆναι, 1963, σελίδες 144.

παιδείας καὶ τοῦ πνεύματος, οἱ ἔχοντες κεντρικὸν σημεῖον καὶ ἀφετηρίαν τὸν ἑλληνικὸν πνευματικὸν πυρῆνα. Ἡ Εὐρώπη, ὡς πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἑνότης, κεῖται ἐν τῇ Ἑλλάδι. Οἱ Εὐρωπαῖοι ὅλοι εἶναι σήμερον ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἠναγκασμένοι νὰ γίνουν ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ φιλέλληνες, ἂν θέλουν νὰ θεμελιώσουν συνειδητὴν μονίμου σταθερότητος εὐρωπαϊκὴν κοινότητα. Ἡ ἑλληνικὴ παιδεία ἀκριβῶς διὰ τὸν νέον τοῦτον ἰδιαίτερον λόγον ἀνανεώνεται σήμερον ὡς ἐντελεχειακὸς πυρὴν τῆς παιδείας τοῦ συνειδητοῦ Εὐρωπαίου ἀνθρώπου καὶ ὡς ζωντανὴ ἀρχὴ καὶ ἀφετηρία εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι. ΒΟΥΡΒΕΡΗΣ